

HARALD STANGHELLE

I EPSTEINS SKYGGE

Politikk i Norge i 2025

De frigjorte Epstein-dokumentene i USA rammet mange i den norske makteliten hardt – med politietterforskning av de mest sentrale aktørene. Ellers førte storingsvalget til en svært uklar situasjon. Arbeiderpartiet danner mindretallsregjering, men er avhengig av støtte fra fire svært ulike småpartier. Erna Solberg takker for seg, etter et svakt valg for Høyre.

Harald Stanghelle er tidligere politisk redaktør i *Aftenposten*.

Epstein-skandalen

Det var som en syndeflod av skandaler flommet over verden i slutten av januar. Da offentliggjorde det amerikanske justisdepartementet over tre millioner dokumenter beslaglagt hos den avdøde overgriperen Jeffrey Epstein. Hans navn er blitt synonymt med uhyrlig seksuelt misbruk av svært unge kvinner. Og i hans nettverk befant det seg rike, berømte og innflytelsesrike mennesker fra politikk, næringsliv, diplomati og kultur. Men ikke i noe nordisk land rammet avsløringene sterkere enn i Norge.

Her ble kronprinsesse Mette-Marit rammet av skandalen. Det ble også Thorbjørn Jagland – med bakgrunn som statsminister, leder av Nobelkomiteen og Europarådets generalsekretær. Lederen for WEF i Davos, tidligere utenriksminister Børge Brende, måtte gå av etter avsløringene. Det samme ble Norges ambassadør til Jordan, tidligere FN-ambassadør og statssekretær Mona Juul, nødt til å gjøre. Også tidligere statsminister Kjell Magne Bondeviks navn er dratt inn i skandalen. Det samme er Høyres nye leder, Ine Eriksen Søreide, statsminister Jonas Gahr Støre og finansminister Jens Stoltenberg. De tre siste i typiske biroller, ingen av dem har noen gang truffet Epstein eller kommunisert med ham.

Kronprinsesse Mette-Marit ble kjent med Epstein via en av Bill Gates nærmeste medarbeidere. Fra før er det vel kjent at Bill og Melinda Gates gjennom noen år var venner av kronprinsparet. De ferierte til og med på deres private hytte på Sørlandet.

Rød-Larsens rolle

Samtlige navn fra norsk politikk og diplomati ble trukket inn i overgriperens nettverk av Terje Rød-Larsen. Han skapte seg et stort navn gjennom sin rolle i Oslo-prosessen tidlig på 90-tallet. I 1994 var han til og med en aktuell kandidat

Epstein som norsk løve, omgitt av sine norske "venner". På venstre side Kjell Magne Bondevik, kronprinsesse Mette-Marit og Børge Brende; på høyre side Terje Rød-Larsen og Mona Juul med Torbjørn Jagland i bakgrunnen. Tegning: Inge Grørdum.

til Nobels fredspris. I flere år ble han brukt som FNs generalsekretærs spesialutsending til Midtøsten. Også området stridbare parter så seg tjent med å benytte seg av den utradisjonelle og sjarmerende nordmannen. I 2005 ble han direktør for International Peace Institute (IPI) i New York. Det var han inntil han i 2020 måtte gå av da hans nære forhold til Epstein ble kjent. Blant annet hadde Terje Rød-Larsen tatt opp et større privat lån fra den amerikanske overgriperen.

De to ble kjent ca. ti år tidligere. Da hadde Epstein mistet mange av sine viktigste bekjenskaper etter at han i 2008 ble dømt i Florida for voldtekt av en mindreårig jente. Han trengte å gjenoppbygge sitt ødelagte rykte og ble rådet til å satse på fred og filantropi. Terje Rød-Larsen var stadig på jakt etter nye finansieringskilder til IPI. De to slo sine interesser sammen: Rød-Larsen fikk penger til instituttet sitt. Epstein fikk sjansen til å bygge opp igjen sitt ødelagte renommé. Senere utviklet forholdet mellom den norske verdensborgeren og den sexfikserte milliardæren seg til noe langt mer. I flere meldinger kaller Rød Larsen ham for sin beste venn. I en takke-sms julaften 2018 – bare et drøyt halvår før Epstein igjen ble arrestert – beskriver IPI-direktøren Epstein som "en engel".

Terje Rød-Larsen ble en døråpner for nordmenn han mente ville passe i Epsteins nettverk. Nærmest en innkaster. Han trakk sin kone, Mona Juul, med på en Epstein-organisert ferie. Han brukte også Epstein til å presse en norsk skipsreder til å gi et stort prisavslag på en leilighet ekteparet kjøpte i Oslo. Sett med politiske øyne var det imidlertid mye viktigere at Terje Rød-Larsen fikk både Thorbjørn Jagland og Børge Brende inn i nettverket. Lengst gikk Thorbjørn Jagland som tok imot tilbud om å overnatte i Epsteins luksusboliger i New York og Paris. Han blir da også etterforsket av Økokrim for dette. Det samme blir Mona Juul og Terje Rød-Larsen. Også Kjell Magne Bondevik forsøkte Terje Rød-Larsen å verve. Den tidligere statsministeren møtte Epstein med tanke på en donasjon til Bondeviks Oslo-senter for fred og forsoning. Etter et raskt google-søk takket Bondevik nei til pengene. Han ante uråd da han leste om overgrepssdommen fra 2008. Det reddet ham fra å bli skandalisert da saken sprakk.

Felles for alle disse involverte – med Bondevik som unntak – var at alle snakket usant da avsløringene kom. Jagland og Brende benektet at de hadde truffet Epstein. Juul og Rød-Larsen bagatelliserte og bortforklarte kontakten. Det samme gjorde kronprinsessen. Så strømmet flommen av meldinger og skjermbrev ut i offentligheten. Det stilte løgnerne i et enda verre lys.

Kameraderi og ukultur

I Norge dominerte denne saken nyhetsbildet. Dette var mennesker med høy tillit i samfunnet. Flere av dem hadde fått denne tilliten som folkevalgte. Nå ble det avdekket en verden som var det motsatte av et norsk tillitssamfunn. En eliteverden der tjenester ble byttet og privilegiene ynglet. Det skapte både raseri og fortvilelse. Det florerte dessuten med påstander om at hele utenriks-tjenesten var infisert av denne ukulturen. At Ine Marie Eriksen Søreide som utenriksminister måtte erklære seg inhabil overfor Mona Juul etter å ha lånt hennes leilighet for å feire sin egen 40 årsdag, styrket troen på et elitenettverk som passet på hverandre. Jens Stoltenberg hadde lånt den samme leiligheten i kortere perioder mens han var NATOs generalsekretær. Også hans kone, diplomaten Ingrid Schulerud, var venninne av Mona Juul. Jonas Gahr Støre ble avkrevd svar på hvorfor han ikke hadde brukt sin autoritet til å sørge for at Rød-Larsens privatarkiv fra Oslo-prosessens dager ble oppbevart i Utenriksdepartementet. Kritiske forskere hevdet det var for å holde dem unna. Gjennom en rekke år har Norge bidratt med uvanlig store beløp til IPI.

Nå ble alt dette sauset sammen til anklager om kameraderi og ukultur. Og Epstein-avsløringene sørget for at anklagene falt i fertil jord. De politiske partiene ble raskt enige om at alt som nå kom på bordet, måtte granskes. En stund strittet Arbeiderpartiet mot en uavhengig granskning, men gav seg raskt av redsel for beskyldninger om at sosialdemokratene har noe å skjule. Derfor ble resultatet at Stortinget – for niende gang siden Norge i 1814 gikk ut av unionen med Danmark – satte ned en uavhengig granskningskommisjon. Parallelt

åpnet Stortingets kontroll- og konstitusjonskomite sin egen Epstein-sak. Den kommer til å sette sitt preg på den politiske våren i Norge.

Det er altfor tidlig å vite hvilke konsekvenser Epsteins norske sidespor vil få. Kanskje vil det svekke tilliten til det politiske systemet, selv om erfaringen fra en rekke andre politikerskandaler de siste årene tyder på at systemtilliten består om enkeltpolitikere faller. På februarmålingene falt Arbeiderpartiet markant. Det ble tolket som en Epstein-effekt, men er selvsagt et øyeblikksbilde. Det er uansett virkningene på lang sikt som teller. Et grundig opprydningsarbeid i Stortingets regi kan bidra til at folk flest ikke mister troen på et noenlunde ryddig politisk Norge som fortjener den høye tilliten de politiske institusjonene har.

Norsk utenrikspolitikk i endring

De norske Epstein-avsløringene har skjøvet diskusjonen om deler av norsk utenrikspolitikk oppover på den samfunnsmessige dagsorden. Det gjelder ikke minst den såkalte engasjementspolitikken som vokste frem i Oslo-avtalens kjølvann. Ideen om at et lite land som Norge kunne spille en viktig rolle, også fordi vi ikke har den samme tunge bagasje som stormakter og/eller tidligere kolonistater bærer med seg.

Imidlertid har det siste året vært preget av mer aktuelle utenrikspolitiske utfordringer. Samholdet i NATO er utfordret gjennom den uforutsigelighet som Donald Trump representerer. Det samme er troen på at USA vil stå ved sin artikkel 5-forpliktelse. Trumps aggressive holdning overfor Danmark og Grønland har naturlig nok skapt stor uro også i Norge. Det sier seg selv at også Norge har fulgt andre europeiske lands støtte til det danske riksfellesskapet.

På dette område har det vært konsensus. I Stortinget finnes ingen representanter med politisk sympati for Donald Trump. Heller ingen som er kritiske til vår støtte til Ukraina. Like stor konsensus er det om viljen til å bygge et sterkere norsk forsvar. Bak ligger selvsagt den russiske aggresjonen som gjør at det nå er krig i Ukraina på fjerde året. Men også de mange signalene fra USA om at man vil trappe ned sitt militære engasjement i Europa. I Norge understrekes det imidlertid at samarbeidet med amerikanerne i vår nordlige landsdel ikke er blitt dårligere. Snarere oppleves det at vi der har felles interesser med USA.

Diskusjon om EU-medlemskap

De mange politiske kortene som er delt ut etter at Trump igjen kom til makten, har fått en god del samfunnsaktører til å ta til orde for at vi igjen bør diskutere norsk EU-medlemskap. Det er enighet om at en nærmere tilknytning til Europa vil være en nødvendig langsiktig strategi, men spesielt Arbeiderpartiet ønsker ingen ny EU-debatt nå. Høyre er mer EU-offensive, men erfaringen har vist en mer lunken holdning hvis man kommer i regjeringsposisjon. Grunnen

Donald Trump vil absolutt ha Nobels fredspris, men det kan han nok se langt etter. Tegning: Inge Grødum.

er åpenbar: Høyre kan ikke få regjeringsmakt uten et samarbeid med nei-partiet Fremskrittspartiet. Slik er partiet i samme situasjon som Arbeiderpartiet. Det er avhengig av nei-partier som Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Dessuten har ikke det nye internasjonale bildet ført til at opinionen har dreid i markant mer EU-vennlig retning. Og selv om Island nå diskuterer en EU-avstemning, så pekes det i Norge på at det har langt større betydning at Storbritannia står utenfor den europeiske unionen.

Trump og Nobels fredspris

Et særnorsk utenrikspolitisk fenomen er Donald Trumps insisterende og vedvarende ønske om å få Nobels fredspris. Han ser på seg selv som den selv-sagte kandidaten og sier høyt og tydelig at han burde fått den i 2025. Flere statsledere, blant dem Israels statsminister Benjamin Netanyahu, bygger opp under dette selvbildet ved å foreslå ham. Selv kommer Donald Trump med jevnlig stikk til Norge med fredsprisen som utgangspunkt. Dette plager den norske utenriksledelsen. Det er ikke på denne måten man ønsker å bli fanget opp på presidentens radar. Spesielt fordi USAs president nekter å akseptere det faktum at Nobelkomiteen er helt uavhengig av norske myndigheter. Heller ikke i 2026 er det noe som tyder på at Trump vil bli fredsprisvinner. Det åpne spørsmålet er hvordan dette vil påvirke hans syn på Norge.

Stortingsvalget

Stortingsvalget i september fikk til resultat at Arbeiderpartiet beholdt regjeringmakten. Likevel skjedde det en stor endring på politikkenes rødgrønne side. I forrige stortingsperiode dannet Ap flertall sammen med SV og Sp. Nå er man også avhengig av Rødt og Miljøpartiet De Grønne (MDG) for å få flertall. Dette er spesielt utfordrende når det gjelder å forhandle frem et statsbudsjett. Det nødvendige flertallet er døpt tuttifrutti-koalisjonen og består av fem partier som til dels drar i ulike politiske retninger. Eksempelvis er det et hav av politisk avstand mellom oljevennlige Senterpartiet og klimafokuserte MDG.

Under forhandlingene om 2026-budsjettet ble dette illustrert ved at SV og MDG brøt ut av forhandlingene og nektet å støtte et budsjett Ap, Sp og Rødt ble enige om. Etter noen dager gikk man imidlertid tilbake til forhandlingsbordet og ble enige. Regjeringen har jo et viktig pressmiddel overfor sine tuttifrutti-kamerater: Den kan true med å gå av. Det betyr at Frps Sylvi Listhaug vil få i oppdrag å danne regjering, og det er det siste Aps støttepartier ønsker seg.

På norsk er "stortingsregjering" et velkjent politisk begrep. Det betyr at regjeringen får sine forslag overkjørt av et flertall i Stortinget. Dette har vi sett mye av siden dette Stortinget i oktober begynte sin fireårsperiode. Med bare 53 av 169 mandater i nasjonalforsamlingen trenger Ap hele tiden at flere partier stiller seg bak dets politikk. Utfordringen er at dette flertallet må skaffes med høyst ulike partier, avhengig av politikkenes innhold. Det krever tilpasninger og kompromisser. I vinter har det knapt gått en eneste uke uten at det har dukket opp en eller flere saker der Støre-regjeringen presses av ulike flertallskonstellasjoner til å gjøre noe den i utgangspunktet primært ikke ønsker. Ekstra utfordrende er det at det hele tiden dannes flertall på kryss og tvers av de politiske skillelinjene. Rødt kan finne sammen med Frp og Senterpartiet med Høyre. Og regjeringen er hele tiden avhengig av støtte fra flere partier for å skaffe flertall for sin politikk. Det snakkes om at det herjes med regjeringen. Det spekuleres også i hvor lenge regjeringen kan akseptere dette før man setter hardt mot hardt.

Kamp om statsbudsjettet

Rundt statsbudsjettet utspilte det seg et drama som involverte to av valgets tapere, SV og Senterpartiet.

I valgkampen stilte SV-leder Kirsti Bergstø det ultimatum at hennes parti ikke ville forhandle budsjett uten at Oljefondet solgte seg ut av selskaper med aktivitet på den okkuperte Vestbredden. Det nektet regjeringen. En av grunnene er at Oljefondet ikke skal være et utenrikspolitisk redskap, men viktigere var det nok at SVs krav ville innebære at Oljefondet solgte seg ut av en rekke store amerikanske selskaper. Det kunne få store konsekvenser for forholdet til USA.

SV måtte gi seg, men ultimatumet ble brukt som ett av flere eksempler på at partilederen hadde valgt feil strategi i valgkampen. Hun fikk sterk intern kritikk. Noen røster innen SV tok til orde for at Kirsti Bergstø burde gå av som partileder, men så langt ser det ut til at hun får fortsette. Trolig vil velgeroppslutningen fremover avgjøre hennes skjebne.

Rødt er blitt en stor utfordring for SV. Der man i alle år har representert det eneste seriøse alternativet til venstre for Arbeiderpartiet, så har Rødt nå meldt seg på som en reell konkurrent. De to partiene har omtrent samme oppslutning (SV 5,6 prosent mot Rødt 5,3). Rødt har en dyktig og profilert stortingsgruppe med ni representanter, like mange som SV. Dessuten har man lagt seg på en linje der Rødt inngår kompromisser for å få gjennomslag, slik det skjedde med statsbudsjettet.

Også MDG konkurrerer med SV om miljøvelgerne. Ved stortingsvalget kom partiet for første gang over sperregrensen med 4,7 prosent. Det var et historisk gjennombrudd. Pussig nok skjedde dette etter en valgkamp der partiets tydeligste løfte var å gå bort fra sin tradisjonelle blokkuavhengighet og støtte Jonas Gahr Støre som statsminister.

Krise for Senterpartiet

Senterpartiet gjorde et elendig valg. Partiet mistet hele 7,9 prosent fra 2021-valget og endte på beskjedne 5,6. Også der har det vært hard kritikk mot partileder Trygve Slagsvold Vedums strategi. At partiet gikk ut av Støre-regjeringen hadde ingen positiv effekt for partiets oppslutning. Det hadde heller ikke partiets forsøk med å skremme med EU-medlemskap som en aktuell problemstilling. Noen har stilt spørsmål ved lederens posisjon, men lite tyder på at Slagsvold Vedum utfordres med det første. Snarere er det i alle fall en viss forståelse for at Sps høye oppslutning gjennom Solberg-regjeringens åtte år ved makten, ikke tålte møtet med regjeringsmakt i en vanskelig tid fra 2021. Ikke minst fordi partilederen også var landets finansminister.

Tross alt dette begynte den politiske høsten med en blank seier for Senterpartiet. I valgkampen forsikret Jonas Gahr Støre om at en Sp-initiert ordning med gratis ferjer skulle videreføres. Det samme skulle statlig støtte til nedbetaling av studielån for unge mennesker som flyttet til distriktskommuner, også dette en av Sps hjertesaker. Da forslaget til statsbudsjett for 2026 ble lagt frem i oktober, var begge disse ordningene fjernet, den første helt og den andre delvis. Først og fremst skapte dette en stor debatt om statsministeren hadde løyet i valgkampen. Arbeiderpartiet måtte da også raskt erkjenne at dette var dårlig håndtert. Mange lokale Ap-tillitsvalgte reagerte meget sterkt. De hadde drevet valgkamp på disse ordningene. Regjeringspartiet ville primært ordne opp i disse sakene under de ordinære forhandlingene om

statsbudsjettet. Da var det Trygve Slagsvold Vedums tur til å stille ultimatum. Han nektet å forhandle før regjeringen selv hadde ordnet opp. Og han fikk det som han ville.

Kristelig Folkeparti over sperregrensen; Venstre under

Også Kristelig Folkeparti så seg selv som en av valgets seierherrer. Ikke fordi partiet fikk så mange nye velgere, men fordi partiet igjen kom over den magiske sperregrensen (4,2 prosent, en fremgang på 0,4). Det er første gang Dag Inge Ulstein leder sitt parti i en valgkamp. Til overraskelse for mange har han gitt KrF en tydeligere profil i det som kan kalles kulturkonservativ retning. Det har gitt ham og partiet større oppmerksomhet. Og det har demmet opp for lekkasjer til et par mindre partier som argumenterer på nasjonalkonservativ grunn. Dessuten snakker nå KrF uten beklagelse om samarbeid med Frp. Det har ikke vært vanlig å høre fra den kanten. Alt dette i sterk kontrast til et annet såkalt sentrumparti, det liberale Venstre som havnet under sperregrensen (3,7 prosent) og er representert på Stortinget med bare tre mandater. Analysene viser at en viktig grunn var at mange liberale velgere forlot Venstre fordi man fryktet at Frp-leder Sylvi Listhaug ville bli statsminister i den borgerlige regjeringen Venstre hadde forpliktet seg til å støtte. Det ble et altfor vanskelig scenario for mange av dem.

Stor framgang for Fremskrittspartiet

Det er da også udiskutabelt at Fremskrittspartiet ble stortingsvalgets store vinner. Partiets oppslutning økte med formidable 12,2 prosent til 23,9 og Frp ble suverent største parti på borgerlig side. Dette er det beste resultatet i partiets historie.

Ved lokalvalget i 2023 kunne Høyre feire at det for første gang på hundre år gikk forbi Arbeiderpartiet og ble landets største parti. Erna Solbergs personlige popularitet var langt større enn statsministerens. Det var da også dette styringstillegget Høyre gikk til valg på. Det skulle ikke være slagord, men bare løsninger, insisterte Høyre. Nå traff ikke dette budskapet. En av grunnene kan være at en aksjeskandale rundt Solbergs ektemann, Sindre Finnes, undergravde troverdigheten. En annen at med Senterpartiet ute av Støre-regjeringen og Jens Stoltenberg tilbake i regjering, så byttet mange såkalte lillavelgere side. Dette er betegnelsen på velgere som er mest opptatt av trygg styring, og som ut fra den aktuelle situasjonen skifter mellom Arbeiderpartiet og Høyre.

I skyggen av denne dragkampen vokste Fremskrittspartiet. Ved skolevalget gjorde partiet det historisk godt. Ungdomspartileder Simen Velle vokste frem som en ny politisk stjerne. Med regjeringsårene på avstand og et vingestekket Senterparti gjenerobret Frp sin suverene posisjon blant landets misnøyevelgere. Dessuten fikk nok Frp drahjelp av en internasjonal trend der en god del

Lederskifte i Høyre etter et bittert nederlag ved stortingsvalget høsten 2025. Ine Eriksen Søreide tar over som leder, mens en noe skuffet Erna Solberg gir seg etter en enestående innsats som partileder og politiker. Tegning: Inge Grødum.

velgere, ikke minst unge menn, stemmer på partier til høyre for de kristendemokratiske styringspartiene. Da kontroversielle Sylvi Listhaug i 2021 overtok partioret, spådde mange at hun ville ta partiet markant mot høyre. Det har hun ikke gjort. Snarere har hun vist seg som en mer samlende Frp-leder enn ventet. Også hennes stil er blitt noe mindre konfronterende, selv om Frp, tross syv år i regjering, fortsatt liker å tegne et bilde av seg selv som et sterkt systemkritisk parti. Valgresultatet viste at Listhaug og partiet hennes lyktes.

Valgnederlag og lederskifte i Høyre

Erna Solberg og Høyre ble fratatt lederskapet på borgerlig side. Den bratte nedturen som endte med et elendig resultat på bare 14,6 prosent, en nedgang på 5,7, utløste sterk selvransakelse i partiet. Spesielt alvorlig er det at det ved stortingsvalget blåste en høyrevind over Norge, men det var ikke Høyre som fikk denne vinden i seilene. Med dette som bakgrunn lå det i kortene at Erna Solberg kom til å gå av som leder. Formelt skjedde dette på landsmøtet i februar 2026. Da overtok Ine Eriksen Søreide.

Hun var den foretrukne blant Høyres velgere, men nølte før hun sa ja. I over ti år har forsvars- og utenrikspolitikk vært hennes store interesseområde. I Solbergs regjeringer var hun først forsvarsminister, så utenriksminister. Og det var til Stortingets utenrikskomite hun insisterte på å gå tilbake da regjeringsmakten glapp i 2021. Med andre ord: Det er svært lenge siden den nye Høyre-lederen har hatt blikket rettet mot alle de innenrikspolitiske sakene som tross alt dominerer en norsk partileders hverdag. Dette bekymret ikke Høyres landsmøte. Snarere er troen sterk på at hun og partiets nye ledelse igjen kan få Høyre til å vokse.

Samtidig innebærer dette et farvel med Solberg-epoken. Da hun overtok i 2004 lå Høyre langt nede. De første valgene under hennes ledelse nærmet seg katastrofer. Så vokste både hun og partiet i velgernes øyne. Med insisterende kraft og mot alle odds bygget hun et troverdig borgerlig regjeringalternativ som inkluderte Frp. I 2013 overtok hun nøkkeltaket til statsministerens kontor fra Jens Stoltenberg. Der ble hun sittende i åtte år – lenger enn noen annen Høyre-leder siden partiet ble stiftet i 1884. På sin lange vakt måtte Erna Solberg håndtere en rekke kriser – fra Krim-invasjon via oljeprisfall til covid. Hun vokste på dem og opparbeidet seg meget høy tillit blant velgerne.

Da Erna Solberg gikk av som partileder hadde hun sittet lenger enn noen annen i Høyres historie, hele 22 år. Også det gjør at hennes navn vil bli skrevet inn med gullskrift i partiets historie. Men først må nok fjorårets valgnederlag glemmes.